

Posudek na diplomovou práci

Petry Boumové

Genderové aspekty studia a pedagogické praxe učitelek v mateřské škole

Tato práce sleduje propojení dvou rovin genderového řádu, roviny institucionální a osobní s cílem postihnout dopady (ne)nastavení systému na osobní jednání akterek ve dvojí roli, jako studentek pedagogické školy a jako učitelek mateřských škol již s praktickou zkušeností. Petra Boumová zde využila svého kulturního i sociálního kapitálu, neboť sama je studentkou takto zaměřeného pedagogického studia a disponuje také kontakty na informátorky.

Komplexnost přístupu se odráží již v teoretické části, která pojednává jak institucionální problematiku, tak poznatky z praxe v mateřských školách u nás i v zahraničí z hlediska genderové socializace. Teoretická část je rozsáhlá a skutečně komplexní, důkladně jsou představeny i české aktivity usilující o genderově citlivé vzdělávání, lze říci, že naprosto nic nechybí. Spíš naopak – teoretická část je pojata takříkajíc encyklopedicky a v tomto ohledu kvalitně, ale u magisterské práce bych přece jen uvítala více autorský přístup jednak v tom smyslu, že bude probíhat selekce nosných a pro analýzu použitelných konceptů, bude se explicitněji uvádět, v čem je které téma pro práci relevantní, a v neposlední řadě by nebyl na škodu kritický přístup a kladení otázek – ukázalo se ale, že například u rámcového programu je taková kritická analýza provedena v analytické části, takže autorka se zjevně rozhodla poskytnout v teoretické části především přehled bez větší diskuse. Autorka správně uvádí ve shodě s dalšími autory a autorkami, že naplňování těchto obecných pedagogických principů je přeneseno až na učitelstvo a tudíž libovolné výklady, a správně se tedy zaměřuje na samotnou praxi, ale má-li práce ambici věnovat se také institucionálnímu rozměru, větší reflexe by tu byla na místě. Jinak opakují, že z hlediska komplexnosti a úplnosti rámců nelze teoretické části nic vytknout.

Analytická část začíná upřesněním výzkumných otázek, které však zároveň naznačuje trochu jiné rozkročení výzkumného zaměření, než jak se jevílo v úvodu práce i v teoretické přípravě. Do struktury tázání se vloudilo i zaměření více biografické povahy, především téma rodinné podpory studentek. To však považuji za vybočení z původně sledované linie zaměřené na to, jak curriculum a průběh studia (ne)připravují na řešení genderových aspektů dětské socializace ve vlastní praxi – toto vybočení se pak objevuje také v Závěrech, ačkoli ve skutečnosti těžištěm analýz není – zásadní problém tedy nenastal, ale je třeba si dát pozor na matoucí informace. Metodologie je představena standardně

s využitím učební látky. V pasáži o etice výzkumu, reflektující vztah k narátorkám, bych prosila vysvětlit poslední větu: „Samotný proces vytváření práce je tak konstruktivní – některé aspekty zvýznamňuje, jiné potlačuje a formuje tak výsledný obraz.“ (s. 41) Zajímalo by mě, zda autorka také nějak čelí onomu „zvýznamňování“ a „potlačování“.

Představení narátorek formou medailónků je samo o sobě cenné a zajímavé. Analýza RVP PV pracuje s kritikou poučenou genderovými teoriemi, a je zdařilá. Za šťastnou volbu považuji i to, že autorka do této kapitoly zařadila i názory narátorek na tento materiál, rozbor tak získává jakési „tělo“ vycházející z praktické zkušenosti. Podkapitola o vztahu mezi pohlavími vykazuje některé neobratnosti jako například „těmto normám je udělen status quo“ – ten se však neuděluje, nýbrž existuje a normy se o něj rády opírají, je to tedy naopak. Analýzy výroků například na téma galantnosti jsou velmi dobré a subtilní, výborně vztažené k otázce agresivity, autorka vnímá celé klastry asymetrií. Výborný je také rozbor materiálu z hlediska jazykového – pedagog nebo učitelka.

Reflexe studia pedagogické školy vycházejí z napětí mezi rolí studentky a rolí zkušené učitelky a jsou neobyčejně zajímavé – dokládají pozoruhodnou inertnost vzdělávací instituce a zarážející absenci interakce se studentkami, nezáměr o jejich očekávání. Zrovna tak zajímavý je vznik neformální sítě mezi studentkami, který deficit studia nahrazuje! Šokující jsou pak zprávy o ponižování studentek. Autorka vše citlivě analyzuje. Následuje již zmíněná pasáž o rodinné podpoře, kde je souvislost s hlavní výzkumnou otázkou poměrně volná, i když ukazuje jeden významný jev – a sice jakýsi „přirozený výběr“ učitelek mateřských škol v důsledku vysloveně patriarchálních představ o povolání ještě akceptovatelném jako ženské. U obhajoby by mohla autorka k této souvislosti říci víc. Analýzy kategorií hračky a dalších dokládají jako i u jiných podobných výzkumů především zmatek a rozpory v chápání genderu na straně učitelek a jednání podle toho. Petra Boumová opět analyzuje suverénně, ukazuje například časté spojení snahy o genderově tolerantní přístup s představou o naprosté neměnnosti genderových rolí, ale zároveň s tím i kritickou reflexi společenských tlaků. Výzkum ale narazil i na kuriozity typu „svatby ve školce“ – autorka u obhajoby jistě poreferuje sama. K práci lze mít výhrady zejména v oblasti jazyka, najdeme řadu gramatických chyb a překlepů.

Není třeba posudek natahovat. Předložená diplomová práce je zpracována velmi svědomitě ve všech svých částech, analýzy přinesly mnoho nových a zajímavých zjištění, a co bych ráda zdůraznila, celá práce a zejména analýzy svědčí o výborném zažití toho, co znamená gender jako analytická kategorie.

Studium našeho oboru zde evidentně padlo na úrodnou půdu. Navzdory drobným výhradám práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou výborně.

V Rožtokách 31. 5. 2016

PhDr. Hana Havelková, PhD.

Vedoucí diplomové práce